

„ChatGPT“ balso funkcijos ir jų taikymas švietime

Autorius: Zsolt Lengyel, ITStudy Hungary Training and Research Centre

Recenzentė: Mária Hartyányi, ITStudy Hungary Training and Research Centre

Mokymosi tikslas

Sakytinė kalba yra natūralus bendravimo būdas, o šiuolaikiniai DI asistentai sudaro galimybes bendrauti balsu realiuoju laiku. Šios mokomosios medžiagos tikslas – pristatyti balso sąveikos su DI principus ir jos taikymo mokant bei mokantis galimybes. Išnagrinėję medžiagą, mokytojai gebės atskirti diktavimą nuo pokalbio balsu, apibūdinti „ChatGPT Voice“ veikimą ir nustatyti pedagogiškai prasmingas jo taikymo sritis: idėjų generavimą, kalbinių gebėjimų lavinimą, prieinamumo gerinimą, operatyvią profesinę pagalbą ir refleksinį dialogą. Taikydami balso funkcijas darbe su mokiniais, jie taip pat gebės įvertinti praktinius apribojimus, susijusius su transkripcijos klaidomis, klasės triukšmu ir duomenų apsauga.

Įvadas: du sąveikos balsu būdai

„ChatGPT“ balso funkcijas galima naudoti dviem būdais. **Diktuoju** sakytinė kalba paverčiama tekstu: naudotojas kalba, sistema užrašo jo žodžius, o žinutė išsiunčiama taip pat, kaip surinkta klaviatūra. Šis būdas naudingas norint greitai suformuluoti išsamesnes mintis arba kai rašyti nepatogu, pavyzdžiui, naudojantis telefonu.

Pokalbis balsu yra sakytinis dialogas: naudotojas kalba su DI, o asistentas atsako balsu. Tokia sąveika gali būti greitesnė ir natūralesnė, ypač generuojant idėjas, atliekant praktines užduotis ar siekiant išvengti nuolatinio teksto rinkimo. Esminis skirtumas yra tas, kad diktuoju sakytinė kalba paverčiama tekstine žinute, o pokalbio balsu sąsajoje balsu pateikiami ir naudotojo klausimai, ir DI atsakymai.

„ChatGPT Voice“ veikimo principai

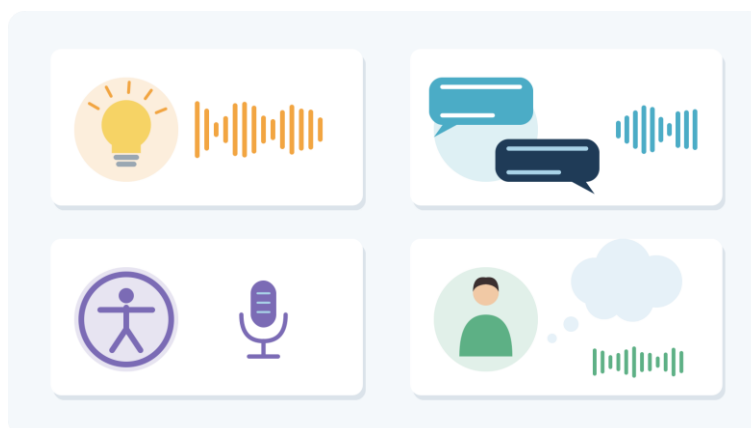
Balso funkcijos sparčiai plėtojamos. Nuo 2025 m. pabaigos pokalbiai balsu vyksta tiesiogiai pokalbio lange, todėl sakytinė sąveika ir vaizdinis turinys, pavyzdžiui, žemėlapiai, lentelės ar paveikslėliai, pateikiami toje pačioje aplinkoje. 2026 m. liepą „OpenAI“ pristatė **GPT-Live** – naujos kartos balso modelius, galinčius vienu metu klausytis ir kalbėti. Tai leidžia natūraliau keistis kalbėjimo eile ir įsiterpti: naudotojas gali pertraukti modelį, o šis – reaguoti parodydamas, kad klausosi. Tokia sąveika tampa panašesnė į žmonių dialogą.

Dvipusis (angl. *full-duplex*) pokalbis balsu: naudotojas ir DI gali vienu metu kalbėti ir klausytis

- **Tiesioginis režimas** (angl. *Live*), daugumai naudotojų nustatytas kaip numatytasis, leidžia natūraliai kalbėtis pakaitomis ir naudotis paieška internete bei atminties funkcijomis. Užduotis, kurioms reikia sudėtingesnio samprotavimo ar tyrimo, šis režimas gali perduoti galingesniam tekstiniam modeliui, nenutraukdamas pokalbio.
- **Išplėstinis režimas** (angl. *Advanced*) išlaiko ankstesnes sąveikos realiuoju laiku galimybes, įskaitant kameros vaizdo ar ekrano bendrinimą mobiliuosiuose įrenginiuose. Tai naudinga norint parodyti objektą, prietaisą ar konkrečią problemą.
- Balso funkcijomis galima naudotis ir **projektuose** (angl. *Projects*), todėl pokalbis balsu gali būti grindžiamas projekto failais ir nurodymais.
- Pasibaigus pokalbiui, jo istorijoje pateikiama **transkripcija** – sakytinio turinio išsklotinė. Ji gali nevisiškai tiksliai atspindėti pasakytą turinį, ypač kai keli dalyviai kalba vienu metu, girdimas foninis triukšmas arba kalbama greitai.
- Pokalbiams taikomi nuo prenumeratos priklausantys naudojimo limitai. Nustatymuose pasirinkus šnekos atpažinimo kalbą, galima padidinti atpažinimo tikslumą.

Taikymo mokant ir mokantis galimybės

Idėjų generavimas, kalbinių gebėjimų lavinimas, prieinamumo gerinimas ir refleksinis dialogas – keturios įprastos sąveikos balsu taikymo sritys

Idėjų generavimas ir planavimas ne darbo vietoje

Idėjų pamokoms gali kilti vykstant į darbą ar vaikstant. Pokalbis balsu leidžia jas iš karto aptarti ir plėtoti. Pavyzdžiui: „Rytoj pirmo kurso pameistrius

mokysiu keisti padangas. Padėk sugalvoti mokinius motyvuojančią pamokos pradžią.“ Vėliau galima paprašyti pateikti rašytinę pokalbio santrauką, ją peržiūrėti ir pakoreguoti.

Kalbinių gebėjimų lavinimas

Sąveika balsu ypač naudinga lavinant profesinio bendravimo užsienio kalba gebėjimus. Galima modeliuoti situacijas, kuriose registratorius pasitinka viešbučio svečių, mechanikas paaiškina klientui atliktą remontą ar padavėjas priima užsakymą. DI gali atlikti pašnekovo vaidmenį, keisti kalbėjimo tempą, pakartoti informaciją ir pateikti grįžtamąjį ryšį apie žodyno vartojimą. Tačiau grįžtamąjį ryšį apie tarimą reikėtų vertinti kritiškai: pagrindinis vertinimo atskaitos taškas išlieka mokytojo vertinimas.

Prieinamumas

Sąveika balsu gali sumažinti mokymosi kliūtis mokiniams, patiriantiems skaitymo sunkumų, turintiems regos negalią ar motorikos sutrikimų. Ji leidžia užduoti klausimus ir gauti paaiškinimus neskaitant ir nerašant. Šiems mokiniams balso funkcijos gali būti reikšminga pagalbos priemonė, taikoma laikantis mokyklos nustatytos pagalbinių technologijų naudojimo tvarkos.

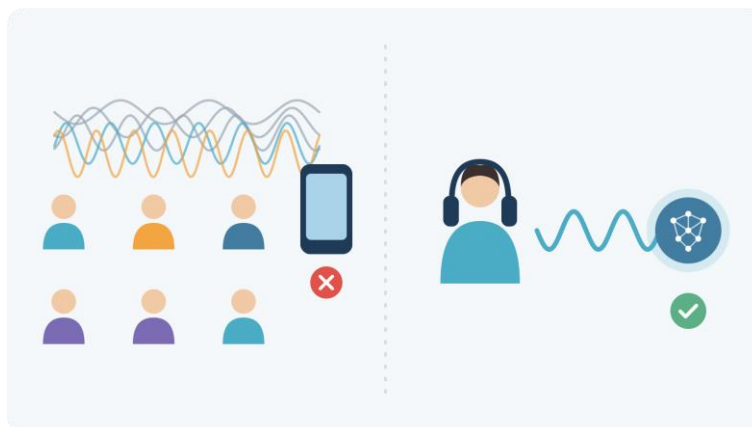
Operatyvi profesinė pagalba

Dirbtuvėse ir praktinio mokymo vietose dažnai atliekamos užduotys, kurioms reikia abiejų rankų. Tokiais atvejais klausimą, pavyzdžiui, „Koks priveržimo momentas paprastai nurodomas...?“, gali būti patogiau pateikti balsu nei raštu. Tačiau saugai svarbią informaciją visada būtina patikrinti gamintojo dokumentacijoje arba atitinkamame standarte. Užtikrintai pateiktas sakytinis atsakymas nėra patikimesnis už rašytinį.

Refleksinis dialogas

Pokalbis balsu gali būti taikomas refleksijai: aptarti pamoką, kurios eiga neatitiko plano, pasirengti sudėtingam pokalbiui su tėvais arba padėti mokiniams pasirengti darbo pokalbiui. Refleksija gali būti naudingesnė paprašius DI atlikti kritiško pašnekovo vaidmenį – kelti klausimus, o ne vien pritarti pateiktoms mintims.

Praktiniai apribojimai

Triukšmingoje klasėje šnekos atpažinimo tikslumas mažėja; sąveika balsu veiksmingiausia individualiai bendraujant su DI ramioje aplinkoje

- **Transkripcijos klaidos:** dėl akcento, tarmės, kelių kalbų vartojimo ar specialiosios terminijos šneka gali būti atpažįstama netiksliai. Kai svarbus detalių tikslumas, patikrinkite transkripciją.
- **Triukšmas:** foninis triukšmas ir vienu metu kalbantys keli žmonės gali lemti netinkamus atsakymus. Balso funkcijos veiksmingiausios individualiai bendraujant su DI. Klasėje naudokite ausines su mikrofonu arba pasirinkite ramią vietą. „iPhone“ telefone gali būti naudingas balso išskyrimo nustatymas (angl. *voice isolation*).
- **Šaltinių pateikimas:** sakytiniame atsakyme šaltiniai nėra taip aiškiai pateikiami kaip rašytiniame. Kai reikalinga faktinė informacija, paprašykite pokalbyje pateikti šaltinių nuorodas ir jas patikrinkite.
- **Atsakymų įtaigumas:** sklandus ir draugiškas balsas gali sustiprinti klaidingo atsakymo įtikinamumą. Balso režimu išlieka DI haliucinacijų, t. y. klaidingos ar išgalvotos informacijos generavimo, rizika.
- **Naudojimo ribojimai:** taikomi pokalbio trukmės ir naudojimo limitai, o kai kurios funkcijos, pavyzdžiui, ekrano bendrinimas, prieinamos tik pasirinkus tam tikrus režimus.

Duomenų apsauga ir atsakingas taikymas ugdymo procese

Balso įrašai ir transkripcijos yra asmens duomenys: būtina žinoti jų saugojimo sąlygas ir prieigos teises

- „ChatGPT“ pokalbių balsu garso įrašai saugomi pokalbių istorijoje kartu su transkripcija ir, paslaugos teikėjo teigimu, išlaikomi 30 dienų. Modeliams mokyti jie nenaudojami, nebent naudotojas sutinka jais pasidalyti arba įjungia atitinkamą nustatymą. Prieš pradėdami naudoti balso funkcijas, patikrinkite galiojančias paslaugos sąlygas.
- Žmogaus balsas yra asmens duomenys. Neįrašykite mokinių ar jų bendraklasių balsų be sutikimo ir laikykitės BDAR reikalavimų bei mokyklos duomenų apsaugos taisyklių.
- Laikykitės paslaugų teikėjų nustatytų amžiaus reikalavimų ir mokyklos taisyklių. „ChatGPT“ naudotojai turi būti ne jaunesni kaip 13 metų, o jaunesniems nei 18 metų būtinas tėvų sutikimas. Dirbdami su jaunesniais mokiniais, rinkitės mokytojo vedamas demonstracijas.
- Iš anksto susitarkite dėl naudojimo taisyklių: pokalbiuose balsu neteikite asmeninės ar jautrios informacijos, o kiekvienam naudojimo atvejui nustatykite aiškų tikslą.

Pagrindinės išvados mokytojams

- Atskirkite diktavimą, kai sakytinė kalba paverčiama tekstu, nuo pokalbio balsu, kai vyksta sakytinis dialogas.
- Sąveika balsu yra veiksminga priemonė idėjoms generuoti, kalbiniams gebėjimams lavinti, prieinamumui gerinti ir refleksijai skatinti.
- Pasirinkite šnekos atpažinimo kalbą, dirbkite ramioje aplinkoje ir, kai svarbus detalių tikslumas, patikrinkite transkripciją.
- Sakytiniai atsakymai nėra patikimesni už rašytinius: tikrinkite faktus ir su sauga susijusią informaciją.
- Balso duomenis tvarkykite kaip asmens duomenis: gaukite būtiną sutikimą, laikykitės amžiaus reikalavimų ir mokyklos taisyklių.

Literatūra

- OpenAI (2026). Introducing GPT-Live. OpenAI tinklaraštis, 2026 m. liepos 8 d.
- OpenAI Help Center (2026). ChatGPT Voice; ChatGPT release notes.
- Lengyel, Zs. (2026). Concrete applications for content generation. VITA mokymų pristatymas.

Nuorodos

- „ChatGPT Voice“ – dažniausiai užduodami klausimai: help.openai.com/en/articles/8400625-voice-mode-faq
- GPT-Live pristatymas: openai.com/index/introducing-gpt-live

Autorių teisės © 2026 m. VITA konsorciumas

Šį kūrinį galima pakartotinai naudoti ir adaptuoti pagal „Creative Commons“ priskyrimo ir analogiško platinimo 4.0 tarptautinės licencijos (CC BY-SA 4.0) sąlygas.

Finansuoja Europos Sąjunga. Išsakytos nuomonės ir požiūriai priklauso tik autoriui (-iams) ir nebūtinai atspindi Europos Sąjungos ar nacionalinės agentūros nuomonę.